

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ZURAWIA 4 skr. pt. 24 00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04, 29-35-69

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

TELEFON DYŻURNY: 21-34-34

BD/25/5/86

OCENA PRACY RZADU GEN. W. JARUZELSKIEGO
I OCZEKIWANIA ZWIĄZANE Z RZADEM PREMIERA Z. MESSNERA

Komunikat z badań

Styczeń 1986 r.

Społeczny odbiór zmian w składzie najwyższych władz państwowych, ocena roli gen.W.Jaruzelskiego i kierowanego przez niego rządu w rozwiązywaniu problemów Polski pierwszej połowy lat osiemdziesiątych oraz oczekiwania i nadzieje związane z nowo powołanym rządem premiera Z.Messnera były przedmiotem grudniowego sondażu przeprowadzonego na reprezentatywnej próbie dorosłej ludności Polski¹.

1. Opinie o zmianach w składzie najwyższych władz państwowych

Posiedzeniami Sejmu, na których dokonano zmian wśród najwyższych władz, interesowało się ponad 71,9% badanych, szczególnie zaś wyborem nowego premiera /55,0%/ oraz przewodniczącego i członków Rady Państwa /45%/. Mniejszą uwagę natomiast zwracano na inne punkty porządku obrad Sejmu nie dotyczące zmian kadrowych - program pracy rządu /37,1%/, zmiany w organizacji urzędów centralnych /22,0%/. W społecznej ocenie zmiany w składzie najwyższych władz spotkały się ze stosunkowo dużą aprobatą. Zaledwie 6,6% respondentów spontanicznie wypowiadających się na ten temat stwierdziło, że nie odpowiada im żadna z nich, prawie 23% uważa, że są to zmiany pozorne. Niektóre z nich budzą niezadowolenie respondentów, a szczególnie powołanie nowego ministra oświaty i wychowania /5%/. Największe zadowolenie zaś wzbudziło powołanie na stanowisko premiera prof.Z.Messnera /15%/, a także wybór gen.Jaruzelskiego na przewodniczącego Rady Państwa /11,1%/. Badani zwracają uwagę /6,0%/ na zwiększenie liczby osób kompetentnych w rządzie, ekonomistów. Ponad 4% wyraziło swoje nadzieje, że nowy rząd, ministrowie będą lepiej rządzić. Podobna procentowo grupa liczy na korzystne zmiany z tytułu likwidacji części ministerstw i urzędów centralnych, zmniejszenia liczby wicepremierów i zatrudnienia w administracji. Ponad 3% uważało, że wprowadzone zmiany są zdrowym przejawem rotacji na

---

¹ Sondaż nt. "Aktualne problemy /2/". W skład 1479-osobowej reprezentatywnej próby dorosłej ludności Polski wchodziło 52,6% kobiet i 46,6% mężczyzn. Wykształceniem podstawowym legitymowało się 38% badanych, zasadniczym zawodowym - 20%, średnim - nieco powyżej 21%, wyższym - prawie 11%. Mieszkańcy wsi stanowili 38% badanych, pozostali mieszkali w miastach, z czego 28% w miastach liczących ponad 100 tys.mieszkańców. Co dziesiąty respondent deklarował przynależność do PZPR, a prawie co czwarty - przynależność do b. NSZZ "Solidarność".

stanowiskach kierowniczych. Ogólne zadowolenie ze zmian dokonanych na stanowisku przewodniczącego Rady Państwa i premiera rządu znajduje swoje potwierdzenie w wypowiedziach badanych na temat istoty i motywów ich wprowadzenia.

Objęcie funkcji przewodniczącego Rady Państwa przez W. Jaruzelskiego badani postrzegają przede wszystkim jako:

- wzmocnienie jego pozycji na arenie międzynarodowej, wzrost funkcji reprezentacyjnej i kontaktów międzynarodowych /12,3%/,
- wzrost rangi i roli stanowiska przewodniczącego Rady Państwa /8,7%/,
- wzmocnienie swojej pozycji w kraju /5,4%/,
- centralizację władzy /4,8%/,
- możliwość objęcia stanowiska prezydenta /4,8%/.

Druga grupa społecznych przypuszczeń to:

- stabilizacja sytuacji w Polsce, jest ona na tyle unormowana, że gen.W.Jaruzelski mógł odejść zgodnie z wcześniejszą obietnicą /4,3%/;
- wycofanie się z polityki, mniejsze obciążenie pracą /7,5%/.

Zdaniem 8,4% badanych, objęcie funkcji przewodniczącego Rady Państwa przez gen.W.Jaruzelskiego nic nie oznacza, nic nie zmienia /najczęściej stwierdzano, że "tu ma władzę i tam ma władzę"/. Blisko 1/5 ogółu badanych nie wypowiedziało się w tej kwestii. Respondentom przedstawiono również poglądy na temat motywów zmian w składzie rządu /tab.1/. Najczęściej postrzega się je jako chęć wprowadzenia do rządu osób z nowymi pomysłami i doświadczeniami, rzadziej jako symptom stosowania zasady rotacji na czołowych stanowiskach w państwie czy też przejaw rozgrywek różnych ugrupowań władzy, najrzadziej zaś jako próbę odwrócenia uwagi społeczeństwa od istotnych problemów życia.

Tabela 1

w procentach

Opinie o zmianach kadrowych	Podziela- jący opinię	Nieakceptu- jący opinii
Zostały przeprowadzone, aby wprowadzić do rządu nowe osoby z nowymi pomysłami, koncepcjami	66,4	16,3
Zostały przeprowadzone dla zwiększenia udziału w rządzie specjalistów, ekonomistów, osób mających doświadczenie w sprawach gospodarczych	65,0	15,2
Są objawem demokratyzacji życia politycznego w Polsce i przestrzegania zasady rotacji na stanowiskach kierowniczych	47,0	26,8
Były podyktowane tym, że politycy dobrze działający w warunkach kryzysowych nie zawsze sprawdzają się w warunkach normalnych	40,9	30,3
Są wynikiem rozgrywek różnych ugrupowań w ramach władzy	36,2	34,1
Zostały przeprowadzone dla odwrócenia uwagi społeczeństwa od dokuczliwych problemów codziennego życia	31,6	46,7

2. Spółeczeństwo o gen.W.Jaruzelskim

Spośród wymienionych przez nas w ankiecie działaczy państwowych i partyjnych największą sympatią badani darzą gen.W.Jaruzelskiego /71,3%/. Obok kardynała J.Glempa jest on postacią powszechnie akceptowaną przez respondentów i wzbudzającą ich zaufanie. O społecznej sympatii i poparciu dla gen.W.Jaruzelskiego świadczy fakt, że większość badanych zgadza się z tym, iż położył on zasługi w przezwyciężaniu poszczególnych objawów kryzysu politycznego i gospodarczego Polski /tab.2/.

Tabela 2

Wybrane zjawiska	w procentach
	Wskaźniki na pozytywny wpływ gen. W. Jaruzelskiego
Zapobieżenie wojnie bratobójczej	83,1
Przewyciężenie konfliktów własnymi siłami Polaków	81,2
Zahamowanie rozpadu gospodarki	75,4
Poprawa pozycji Polski w obozie socjalistycznym	73,7
Zachowanie suwerenności Polski	72,0
Odbudowa dobrych stosunków i sojuszy Polski	67,7
Wprowadzenie reformy gospodarczej	64,8
Umocnienie suwerenności Polski	63,5
Kontynuacja kursu odnowy i reform mimo niesprzyjających warunków	63,2
Poprawa pozycji Polski na arenie międzynarodowej	56,2

Szczególnie akcentuje się zasługi gen. W. Jaruzelskiego w zapobieżeniu wojnie bratobójczej i przewyciężeniu kryzysu politycznego własnymi siłami Polski. Prawie 3/4 respondentów podkreśla jego osiągnięcia w sferze gospodarczej, a ponad połowa mówi o wzroście pozycji Polski na arenie międzynarodowej. Zasługi W. Jaruzelskiego najczęściej akcentują brygadziści i kadra kierownicza, najrzadziej zaś inteligencja, szczególnie techniczna.

Formułując swoje opinie na temat osiągnięć rządu gen. W. Jaruzelskiego badani częściej wskazują na sferę polityczną niż gospodarczą: 1/3 uznaje stabilizację społeczną - złagodzenie napięć i konfliktów wewnętrznych, 1/4 - wprowadzenie stanu wojennego i tym samym zapobieżenie wojnie domowej oraz obcej interwencji. Na sukcesy w dziedzinie gospodarczej w sumie wskazuje około 30% ankietowanych. Wymieniają oni przewyciężanie kryzysu, wdrażanie reformy, znoszenie reglamentacji i ograniczanie inflacji.

Blisko 10% respondentów stwierdza, że rząd W.Jaruzelskiego nic nie osiągnął, nie odniósł żadnych sukcesów. Badani dostrzegają więc nie tylko plusy rządu kierowanego przez generała /tab.3/. Mówiąc o niepowodzeniach, równie często zwracają uwagę na sprawy polityczne, jak gospodarcze.

Tabela 3

w procentach

Niepowodzenia rządu gen.W.Jaruzelskiego	Wskazania
<u>Sprawy polityczne</u>	
Wprowadzenie stanu wojennego, ograniczenie swobód obywatelskich i brak jedności społecznej	19,0
Brak zaufania do rządu i społecznego poparcia dla niego	9,5
<u>Sprawy gospodarcze</u>	
Zła polityka gospodarcza, brak oznak wychodzenia z kryzysu	23,5
Pogorszenie się sytuacji materialnej ludności	11,3
<u>Inne wypowiedzi</u>	
Niedomagania w pracy rządu, brak konsekwencji w jego działaniu i niewłaściwa polityka kadrowa	8,0
Nie miał znaczących niepowodzeń	16,5
Trudno mi powiedzieć, nie wiem	17,0

Opinie o osiągnięciach i niepowodzeniach rządu gen.W. Jaruzelskiego są spolaryzowane, to co dla jednych jest sukcesem, dla drugich stanowi porażkę. Daleko zatem jeszcze w tym względzie do zgodności społecznych opinii i ocen. Pełniejszy obraz opinii respondentów na temat 4-letnich rządów gen.W.Jaruzelskiego wyłania się z oceny dokonań jego rządu w poszczególnych dziedzinach życia gospodarczego i politycznego /tab.4/.

Tabela 4

w procentach

Sprawy	Poprawa	Bez zmian	Pogorszenie	Trudno powiedzieć
<u>Gospodarcze</u>				
Zaopatrzenie rynku w artykuły				
- spożywcze	86,8	7,2	5,1	0,7
- przemysłowe	81,7	9,7	7,1	1,3
Wielkość produkcji przemysłowej	49,0	16,4	10,2	24,1
Organizacja pracy w zakładzie	26,7	33,6	14,5	24,8
Sytuacja materialna ludności	23,5	21,6	51,5	3,0
Sytuacja mieszkaniowa	11,5	32,8	47,0	8,7
<u>Polityczne</u>				
Spokój społeczny	69,9	15,1	6,5	8,4
Poprawa nastrojów społeczeństwa	48,2	23,2	18,9	9,4
Stosunki państwo-Kościół	41,4	30,6	17,0	10,5
Zaufanie społeczeństwa do władz centralnych	33,7	29,2	25,2	11,7
Demokratyzacja życia społeczno-politycznego	28,3	30,5	21,7	19,3
<u>Inne</u>				
Praca urzędów-organów administracji	28,5	42,1	15,8	13,2

Na podstawie danych przedstawionych w tabeli 4 można zatem stwierdzić, że niekwestionowane są osiągnięcia rządu gen. Jaruzelskiego w elementarnych dziedzinach życia gospodarczego i politycznego - zaopatrzenie rynku i spokój społeczny. Połowa badanych widzi osiągnięcie podstaw do trwałej stabilizacji - wzrost produ-

kcji w gospodarce i stan nastrojów społecznych. Podzielone są natomiast oceny badanych dotyczące demokratyzacji życia społeczno-politycznego, zaufania społeczeństwa do władz centralnych oraz pracy urzędów administracji państwowej. Prawie tyle samo badanych dostrzega poprawę, co stagnację w tych dziedzinach, nieco mniejsza, ale także liczna grupa respondentów mówi o pogorszeniu się sytuacji. Zdecydowanie negatywnie są oceniane działania rządu w sferze budownictwa mieszkaniowego, a także w zakresie kształtowania się sytuacji materialnej społeczeństwa. Oceny 4-letniej kadencji rządu gen.W.Jaruzelskiego różnicuje przynależność do grupy społeczno-zawodowej. Najbardziej krytyczna w ocenach poczynań rządu jest inteligencja techniczna, najmniej brygadziści i kierownicy. Robotnicy lokują się pośrodku tego continuum.

Zdaniem ponad połowy ankietowanych /52,8%/, rząd gen.W.Jaruzelskiego mógł osiągnąć więcej w sferze gospodarczej. Bardziej zróżnicowane są opinie o polityce: około 37% respondentów sądzi, że rząd w tej dziedzinie także mógł osiągnąć więcej, ale 32,4% jest odmiennego zdania. Warto zauważyć, że stosunkowo duża grupa ankietowanych /20-30%/ powstrzymuje się od wydania opinii w tej kwestii, i to najczęściej robotnicy.

Reasumując można powiedzieć, że badani znacznie wyżej cenią sobie gen.W.Jaruzelskiego niż jego rząd, korzystniej też wypowiadają się o nim samym niż o członkach Rady Ministrów.

3. Nadzieje i oczekiwania związane z powołaniem nowego rządu

Na tle przedstawionej oceny działalności dotychczasowego rządu interesujące wydają się opinie badanych o tym, jaki będzie nowy rząd premiera Z.Messnera—lepszy czy gorszy, prowadzący podobną czy też odmienną politykę co rząd gen.W.Jaruzelskiego? Prawie 40,0% badanych nie potrafi jeszcze sprecyzować jaki ich zdaniem będzie nowy rząd, a blisko 13% nie wyraziło jednoznacznej opinii, twierdząc, że rząd Z.Messnera może być lepszy, może być gorszy, to nieważne. Ponad 1/5 badanych uważa, że będzie on lepszy od poprzedniego, a około 1/4 - że będzie taki sam.

Jak badani uzasadniają swoje poglądy o przyszłej pracy rządu premiera Z.Messnera? Należy zaznaczyć, że spontaniczne wypowiedzi respondentów często nie pokrywają się z wcześniejszymi ich deklaracjami na ten temat. Nader często bowiem, mówiąc o tym, jaki będzie nowy rząd przyjmują oni postawę wyczekującą /25,4%/ - "zobaczymy co przyszłość pokaże"; "było już wiele zmian, nigdy nic się nie zmieniło", "nie znam nowych ludzi w rządzie, nie wiem co sobą reprezentują". Mówiąc o tym, że nowy rząd Z.Messnera będzie lepszy od poprzedniego, zwracają uwagę na większą jego kompetencyjność, fachowość /15,6%/. Twierdzą oni także, że każda zmiana powinna być lepsza, wyrażają opinie o charakterze życzeniowym: "chciałbym, aby był lepszy", a także uważają, że obecna sytuacja sprzyja lepszej pracy rządu /11,1%/. Wypowiadając się natomiast, że nowy rząd będzie taki sam jak poprzedni lub gorszy od niego, mówią, że niewiele może się zmienić, program nowego rządu nieznacznie różni się od poprzedniego /13,5%/, że niczego lepszego nie można się spodziewać, sytuacja w kraju, a także warunki polityczne i sojusze nie pozwalają na to, żeby rząd był lepszy /9,0%/.

Czy nowy rząd będzie według badanych prowadził politykę podobną do tej, którą kierował się rząd gen.W.Jaruzelskiego? Ponad połowa respondentów /51,9%/ sądzi, że będzie ona taka sama w sprawach politycznych, natomiast około 38% - że w kwestiach gospodarczych. Z poglądem, że polityka rządu premiera Z.Messnera będzie taka sama, ale tylko w najważniejszych sprawach, jak rządu gen.W.Jaruzelskiego zgadza się 12,0% badanych w przypadku spraw politycznych i 25,1% w przypadku spraw gospodarczych. Znikomy procent badanych twierdzi, że polityka nowego rządu będzie całkowicie inna /2,4% w kwestiach politycznych, 4,9% w kwestiach gospodarczych/.

Jakimi więc sprawami, zdaniem respondentów, rząd premiera Z.Messnera powinien zająć się w szczególności? Badanym przedstawiono listę zjawisk, które mogą hamować rozwój Polski, poproszono ich o wyrażenie swojego poglądu, którymi z nich nowy rząd powinien zająć się przede wszystkim oraz jaki będzie efekt przeciwdziałania nim. Jako ważne w kolejności zostały uznane:

- problemy szeroko rozumianej patologii społecznej, a więc: pijaństwo i alkoholizm /60,8%/, łapownictwo, korupcja /47,7%/, lenistwo, brakoróbstwo /44,3%/, kumoterstwo, klikowość /43,7%/,

- sprawy w zakresie organizowania i zarządzania gospodarką i administracją, a więc: usprawnienie organizacji gospodarki /41,4%/, pracy urzędów i instytucji /37,7%/ oraz konsekwentne wdrażanie reformy gospodarczej /31,0%/, poprawa polityki kadrowej /27,2%/, rozszerzenie pola działania dla inicjatyw ludzi twórczych i pomysłowych /21,7%/,

- problemy dotyczące relacji władza-społeczeństwo: nadużywanie władzy /36,7%/, brak wpływu ludzi na decyzje władz /19,5%/,

- zjawiska dotyczące zachowań społecznych wobec władzy i własności społecznej, a więc dyscyplina i poszanowanie władzy /14,4%/, poszanowanie dla własności społecznej /24,6%/.

Rzadziej za ważne sprawy, którymi powinien zająć się rząd, respondenci uznawali zjawisko tłumienia krytyki /8,0%/ oraz braku odwagi w głoszeniu własnego zdania /9,6%/. Oceniając natomiast skuteczność przeciwdziałania rządu wymienionym grupom zjawisk badani z reguły sceptycznie oceniają możliwość ich likwidacji, zdają sobie bowiem sprawę z trudności, z jakimi będzie borykał się rząd przy ich rozwiązywaniu.

Najczęściej respondenci nie widzą możliwości przeciwdziałania patologii społecznej /tab.5/.

Stosunkowo duża grupa badanych /28,0%/ twierdzi natomiast, że powodzeniem zakończą się działania rządu w zakresie poprawy polityki kadrowej. Ponad 19% zwraca uwagę na skuteczność działań rządu na rzecz usprawnienia gospodarki, a 19,1% - konsekwentnego wdrażania reformy gospodarczej. Około 18% twierdzi, że rządowi premiera Z. Messnera uda się wykorzystać inicjatywy ludzi twórczych i pomysłowych, 18,3% natomiast, że ulepszyć pracę urzędów i instytucji.

Tabela 5

w procentach

Negatywne zjawiska hamujące rozwój Polski	Będzie podejmował zdecydowane działania i		Będzie próbował zlikwidować te zjawiska, ale nie wiadomo, czy uda mu się coś osiągnąć
	uda mu się osiągnąć poprawę	nie uda mu się osiągnąć poprawy	
Pijaństwo, alkoholizm	13,2	38,3	38,9
Łapownictwo, korupcja	9,8	37,5	38,4
Lenistwo, brakობstwo	12,6	35,0	43,9
Kumoterstwo, klikowość	8,5	33,1	36,8

Chcieliśmy przekonać się także, jakie oczekiwania wiążą badani z nowo wybranym rządem, czy po jakimś okresie działania nowej władzy zostaną złagodzone podstawowe problemy społeczne. Przedstawiliśmy badanym listę spraw, które we wcześniejszych badaniach zostały uznane za najbardziej dokuczliwe dla współczesnych Polaków i prosiliśmy o zajęcie stanowiska, czy w okresie dwóch lat sytuacja w nich poprawi się, nie ulegnie zmianie, czy też pogorszy się. Najczęściej badani spodziewają się poprawy sytuacji rynkowej - zaopatrzenia w artykuły przemysłowe /66,1%/ i spożywcze /68,9%/. Często też sądzą, że wzrośnie wielkość produkcji przemysłowej /52,0%/, a także ranga i znaczenie Polski na arenie międzynarodowej /42,0%/. Optymizm badanych w tych dziedzinach zdaje się być spowodowany postrzeganiem pozytywnych zmian, jakie w nich zachodzą, Oceniając bowiem okres czteroletnich rządów gen.W.Jaruzelskiego, większość badanych uznała, że w wymienionych dziedzinach nastąpiła poprawa.

Umiarkowany optymizm wykazują badani w kwestiach politycznych - o poprawie nastrojów społeczeństwa jest przekonanych ponad 30%, poprawie stosunków państwo - Kościół - ponad 27%, wzroście

zaufania społeczeństwa do władz - 23%, demokratyzacji życia społeczno-politycznego - 20,0%.

Natomiast zdecydowanie pesymistyczne zapatrywania mają respondenci w przypadku sytuacji materialnej i mieszkaniowej. Poprawy oczekuje tu 18-16%, pogorszenia zaś obawia się 45-37%. Należy przy tym podkreślić, że w tych dziedzinach negatywnie oceniono dokonania rządu gen. Jaruzelskiego - o poprawie sytuacji materialnej mówiło tylko ok. 22%, a mieszkaniowej - 11%.

Pesymistyczne zapatrywania występują najczęściej w grupie inteligencji, zwłaszcza technicznej, a także wśród osób oceniających swoje warunki materialne jako złe, natomiast bardziej optymistyczne spojrzenie ma grupa kierowników, zwłaszcza w kwestiach politycznych.

Pesymizm bądź optymizm badanych we wspomnianych dziedzinach jest powiązany z ogólną oceną sytuacji politycznej i gospodarczej, a także warunków życia społeczeństwa. Można zatem powiedzieć, że na opinie badanych o kierunku przemian w istotnych dla nich dziedzinach oprócz postrzeganych przez nich faktów mają wpływ także ogólne poglądy polityczne.